

LAUSUNTO

VN/28750/2024

Lausunto 9.10.2024

Vastaanottaja: sosiaali- ja terveysministeriö

Aihe: Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2024–27

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/27297/2023

1 Johdanto, yleiset huomiot

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (Tane) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta Hallituksen tasa-arvo-ohjelmaksi 2024–27. Suomen hallituksen tasa-arvo-ohjelman tarkoituksena on edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa ja vähentää sukupuoleen perustuvaa eriarvoisuutta kaikilla elämänalueilla. Luonnoksessa Hallituksen tasa-arvo-ohjelmaksi 2024–27 todetaan, että se kokoaa yhteen hallituksen toimenpiteitä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi sekä täsmentää ja tuo konkretiaa hallitusohjelman kirjauksiin.

Tasa-arvo-ohjelmalla on tärkeä ja vakiintunut rooli sukupuolten tasa-arvon edistäjänä suomalaisessa yhteiskunnassa ja hallituksen tasa-arvopolitiikan kirkastajana. Ohjelma sitouttaa hallituksen osapuolet edistämään tasa-arvoa sekä edistää poikkihallinnollista yhteistyötä esimerkiksi eri ministeriöiden välillä ja suhteessa kansalaisyhteiskuntaan. Tane pitää erittäin tärkeänä, että hallitus laatii tasa-arvo-ohjelman, jossa sen tasa-arvopoliittiset toimet tehdään näkyviksi ja niitä konkretisoidaan.

Tasa-arvo-ohjelmien vaikuttavuutta tarkasteltiin vuonna 2023 julkaistussa hallituksen tasa-arvo-ohjelmien vaikuttavuutta ja toimivuutta käsittelevässä selvityksessä. Selvityksen loppuraportissa tasa-arvo-ohjelman kehittämiseksi annettiin viisi suositusta, joiden mukaan 1) ohjelman tehtävien tulee olla tasapainossa, 2) ohjelman tulee ilmaista hallituksen muutoslupaus, 3) prosesseja on muutettava osallistavammiksi, 4) ohjelmalle on myönnettävä

määräraha ja 5) toimenpiteissä on pyrittävä konkreettisuuteen ja painoarvoon. Näitä suosituksia ei ole huomioitu riittävästi tasa-arvo-ohjelman 2024–27 valmistelussa.

Tane katsoo, että tasa-arvo-ohjelman toimeenpanoon olisi osoitettava määrärahaa, millä voidaan vahvistaa ohjelman vaikuttavuutta. Ohjelmasta olisi myös hyvä käydä selkeästi ilmi, mitä uutta se tuo hallitusohjelmaan nähden, eli korostaa, mitkä ovat ne täsmennykset ja se konkretia, joita tasa-arvo-ohjelmaan on kirjattu.

Tane myös huomauttaa, että Suomen vuoteen 2032 ulottuvat tasa-arvopolitiikan tavoitteet on kirjattu valtioneuvoston tasa-arvopoliittiseen selontekoon. **Tane esittää, että lausuttavana olevaa tasa-arvo-ohjelmaa kehitetään tekemällä näkyväksi ohjelman suhde tasa-arvopoliittiseen selontekoon.**

Puuttuvat näkökulmat

Tane kiinnittää huomiota siihen, ettei tasa-arvo-ohjelman luonnoksessa käsitellä yhteiskunnan digitalisoitumista sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Esimerkiksi EU:n uusi tekoälyasetus mutta myös tekoälyn käytön lisääntyminen niin työ- kuin yksityiselämässä tuovat tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvät kysymykset yhä voimallisemmin osaksi tekoälykeskustelua.

Hallitus on hallitusohjelmassaan kirjannut useita digitalisaatioon, teknologiseen kehitykseen ja esimerkiksi tekoälyyn liittyviä toimenpiteitä. Tane esittää, että tasa-arvo-ohjelmassa huomioidaan edellä mainittuihin teemoihin liittyvät hallituskauden keskeiset hankkeet. Tasa-arvo-ohjelman toimenpiteissä tulee tunnistaa näihin hankkeisiin liittyvät mahdolliset sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvät riskit sekä määritellä tarvittavat toimet niihin puuttumiseksi. Hankkeiden tavoitteena tulee olla hallitusohjelmassa jo kirjattujen tavoitteiden lisäksi sukupuolten tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistäminen.

Tane ilmaisee myös vakavan huolensa siitä, ettei hallitus esitä konkreettisia toimia sateenkaari-ihmisten aseman ja oikeuksien parantamiseksi. Tane korostaa, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia tulee edistää aktiivisesti kaikilla politiikan tasoilla. Hallituksen on sitouduttava tähän työhön myös tasa-arvo-ohjelmassaan. Sateenkarilasten ja -nuorten hyvinvointiin on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Tasa-arvo-ohjelman luonnos ei tarjoa lainkaan toimenpiteitä sateenkaarioikeuksiin liittyen siitä huolimatta, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt mainitaan ohjelman taustoittavissa osioissa joitakin kertoja. Tane huomauttaa, että Euroopan komissio on voimassa olevassa strategiassaan (Tasa-arvon unioni: hlbtqi-henkilöiden tasa-arvoa koskeva strategia 2020–2025) kiinnittänyt muun muassa huomiota hlbtqi-henkilöiden vastaisten tekojen lisääntymiseen. Strategiassa todetaan, että jäsenvaltioiden on reagoitava tähän kehitykseen

nopeasti, jotta se saadaan käännettyä. **Tane kysyy, mitä hallitus aikoo tehdä tämän eteen?**

Komission puheenjohtajan julkistamissa poliittisissa suuntaviivoissa on esitetty hlbtqi-strategian päivittämistä, mikä osoittaa komission sitoutumista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen aseman ja oikeuksien parantamiseen myös tulevaisuudessa. Tane pitää erittäin tärkeänä, että Suomen hallitus osoittaa omalla politiikallaan vastaavanlaista sitoutumista.

Esimerkiksi intersukupuolisten lasten kiireettömät, lääketieteellisesti ei-välttämättömät kehoa muokkaavat toimenpiteet tulisi kieltää, ja lasten ja nuorten oikeudet huomioida oikeudellisen sukupuolen sääntelyssä. Tane myös esittää eri alojen ammattilaisten tiedon ja osaamisen lisäämistä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistönuorten kohtaamisesta ja tukemisesta, sillä tutkimukset osoittavat, että sateenkarilasten ja -nuorten hyvinvointiin tulee kiinnittää erityistä huomiota (FRA 2023; THL 2024). Tane on lisäksi ehdottanut muunsukupuolisten juridisen sukupuolen vahvistamisen toteuttamisvaihtoehtojen selvittämistä. Eduskunnan käsittelyssä on myös kansalaisaloite niin kutsuttujen eheytyshoitojen kieltämiseksi. Tane kannattaa tällaisen toiminnan kieltämistä. Tane myös korostaa, että transtutkimuksiin ja -hoitoihin pääsy on turvattava osana julkista terveydenhuoltoa jatkossakin varmistamalla riittävät resurssit ja osaaminen.

2 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen kasvatuksessa ja koulutuksessa on tärkeää. Tane on pitkään korostanut sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen tärkeyttä sekä esimerkiksi varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja opettajien tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusosaamisen merkitystä. Laadukkaat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ovat tärkeä työkalu näiden edistämiseksi.

Hallitus on esittänyt yhdenvertaisuuslain muutosta, jonka myötä varhaiskasvatukseen sisältyvää yhdenvertaisuussuunnittelua heikennettäisiin. Tane ei kannata esitettyä uudistusta. Toimipaikkakohtainen yhdenvertaisuussuunnittelu tulisi säilyttää ennallaan varhaiskasvatuksessa.

3 Tasa-arvon työelämässä ja työn ja perheen yhteensovittamisen tukeminen

Hallitus on toteuttamassa kuluvalle hallituskaudella monia työelämän rakenteisiin vaikuttavia uudistuksia. Suomen työmarkkinoiden eriytyemisestä johtuen näillä uudistuksilla on aina

vaikutusta sukupuolten tasa-arvoon. Tästä johtuen merkittävässä uudistuksissa on aina huomioitava niiden sukupuolittuneet vaikutukset, jotta mahdollisiin sukupuolittain kohdistuneisiin heikennyksiin kyetään vastaamaan.

4 Sukupuolten tasa-arvoisen osallisuuden ja edustuksen lisääminen

Tasa-arvo-ohjelman luonnoksessa esitetään useita toimenpiteitä poikien ja miesten hyvinvoinnin edistämiseksi. Myös valtioneuvoston tasa-arvoselonteossa on kiinnitetty huomiota miesten väliseen eriarvoistumiseen: miesten välinen terveys- ja hyvinvointikuilu on Suomessa suuri. Selonteon tavoitetilana on, että sukupuolten hyvinvointi- ja terveyserot ovat vähentyneet vuosikymmenen loppuun mennessä.

Tane pitää tärkeänä, että miesten ja poikien tasa-arvon edistäminen huomioidaan tasa-arvo-ohjelmassa ja syrjäytymisen torjumiseen esitetään toimia. Miesten keskinäiseen moninaisuuteen on tärkeää kiinnittää huomiota tässä työssä. Tane myös huomauttaa, että toimenpiteet edellyttävät riittävää resursointia esimerkiksi miehiin ja poikiin kohdistuvien tasa-arvo-ongelmien selvittämiseksi ja tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtymiseksi (toimenpide 16). Tasa-arvo-ohjelmaan kirjattujen toimenpiteiden tehokkuutta tulee myös seurata.

Esitetyt mies- ja poikaerityiset näkökulmat kasvatuksen ja koulutuksen (luku 2) sekä vapaa-ajan näkökulmasta tukevat myös toimenpidettä syrjäytymisen torjumiseksi. Eriarvoistuminen, syrjäytyminen ja sosiaalisten ongelmien kasautuminen ovat yksilön hyvinvoinnin lisäksi uhkia Suomen sisäiselle lujudelle.

5 Naisiin kohdistuva-, lähisuhde sekä muu väkivalta

Sukupuolistunut väkivalta on yksi suurimmista ihmisoikeusongelmista Suomessa, mihin ihmisoikeussopimusten valvontaelimet ovat toistuvasti puuttuneet. Syrjintä sekä henkinen ja fyysinen väkivalta rikkovat henkilökohtaista oikeutta vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Luonnoksessa esitetään useita kannatettavia konkreettisia toimia erityisesti naisten ja tyttöjen aseman parantamiseksi. **Tane kannattaa muun muassa hallituksen esittämää lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumista.**

Tane kuitenkin kiinnittää huomioita siihen, ettei toimenpiteissä mainita väkivallan tekijöitä ja tekijöihin liittyvien palveluiden kehittämistä. Suomi on Istanbulin sopimuksen osapuolena velvoitettu tarjoamaan monentyyppisiä tukipalveluita väkivallan uhreille mutta myös väkivallan tekijöille. Väkivallan tekijöiden ja väkivaltaista käyttäytymistä itsessään tunnistavien henkilöiden palveluiden vahvistaminen ja lisääminen osana sote-

palvelurakenteen uudistusta on tavoitteena mm. Suomen Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmassa 2020–2025.

Lokakuussa 2024 julkaistussa Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman 2020–2023 arvioinnin suosituksissa todetaan muun muassa, että tekijätyön volyyymiä Suomessa tulisi kasvattaa ja hankemuotoiset toiminnot pyrkiä vakiinnuttamaan osaksi väkivallan torjumisen alueellista ja valtakunnallista perustyötä.

Tane esittääkin, että tasa-arvo-ohjelmaan lisätään toimenpide lähisuhteiden väkivallan tekijöihin liittyen torjuntaohjelman arvioinnin ja kansainvälisten suositusten pohjalta. Tekijäpalveluiden kehittämisessä tulee huomioida myöhemmin tänä vuonna julkaistavan GREVION raportin suositukset Suomelle.¹

6 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa

Naisten ja tyttöjen oikeudet ovat ansiokkaasti esillä Suomen kansainvälistä tasa-arvotyötä koskevassa osiossa. Viime vuosien muutokset kansainvälisessä turvallisuusympäristössä ovat osaltaan tuoneet uusia näkökulmia haavoittuvassa asemassa olevien tilanteisiin sekä eriarvoisuuteen. Kansainvälistä ihmisoikeusjärjestelmää haastetaan enenevässä määrin ja tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta vastustava liikehdintä on voimistunut. **Tane pitää erittäin tärkeänä, että Suomi sitoutuu myös vastaisuudessa tukemaan UN Womenin ja UNFPA:n toimintaa niin taloudellisesti kuin poliittisestikin.** Tane korostaa tarvetta vahvistaa myös puolue- ja valtiorajat ylittävää yhteistyötä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä niitä vastustavan liikehdinnän torjumiseksi.

Tane pitää erittäin hyvänä sitä, että ohjelmassa nostetaan esiin sukupuolten tasa-arvo ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja esimerkiksi suhteessa Naton integraatioprosessiin ja osana Suomen ETYJ-puheenjohtajuuskautta. Samalla Tane huomauttaa, etteivät ulkoinen ja sisäinen turvallisuus ole erillisiä saarekkeita, vaan kiinteästi toisiinsa limittyneitä. Turvallisuuteen ja turvallisuusympäristön muutokseen liittyvissä toimissa on tämän vuoksi huomioitava kokonaisturvallisuuden mukaisesti myös esimerkiksi kysymykset eriarvoistumisesta ja syrjäytymisestä.

---

¹ [Timetable baseline evaluation procedure \(coe.int\)](https://www.coe.int)

7 Institutionaaliset rakenteet

Suomen tasa-arvopoliitiikan vuoteen 2032 ulottuvat tavoitteet on kirjattu valtioneuvoston tasa-arvopoliittiseen selontekoon. Johdonmukaisen tasa-arvopoliitiikan näkökulmasta on tärkeää, että selonteon tavoitteet peilautuvat hallituskauden tasa-arvo-ohjelmaan. Ohjelmasta tulisi käydä ilmi, mitä selonteon tavoitteita ja teemoja hallitus erityisesti edistää. **Tane esittää, että tasa-arvo-ohjelmaa kehitetään tekemällä näkyväksi ohjelman suhde tasa-arvopoliittiseen selontekoon.**

Pia Sundell
varapuheenjohtaja
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Taina Riski
pääsihteeri
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta